

POMOĆ HRVATSKIM MUZEJIMA - TEMA 52. SJEDNICE SAVJETO- DAVNOG ODBORA I 80. SJEDNICE IZVRŠNOG VIJEĆA ICOM-a

Damodar Frlan

Predsjednik Hrvatskog nacionalnog komiteta ICOM-a

Zagreb

Od 13. do 15. lipnja 1994. održano je u sjedištu ICOM-a u Parizu redovito 52. godišnje zasjedanje Savjetodavnog odbora ICOM-a, a od 16. do 17. lipnja 80. zasjedanje Izvršnog vijeća ICOM-a. Pored razmatranja tema vezanih uz rad ICOM-a i njegovih komiteta, nazočni su na zasjedanju 13. lipnja dio vremena posvetili dnevnim redom predviđenom predstavljanju "misije ICOM-a u ex-Jugoslaviji".

Radi boljeg razumijevanja čitatelje ćemo ukratko upoznati s događajima koji su prethodili spomenutim sjednicama. Nakon poznatih ratnih događaja i njihovih strašnih posljedica za hrvatsku kulturnu baštinu, posebno muzeje, na opetovane zahtjeve iz Hrvatske (Muzejski dokumentacioni centar, Ministarstvo kulture i prosvjete te Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a) i UNESCO-a, Međunarodni savjet za muzeje (ICOM) je uz pomoć Getty Conservation Institute (SAD) poslao u Hrvatsku u listopadu 1993. gospođu Barbaru O. Roberts, muzejsku djelatnicu i stručnjaku iz SAD-a. Namjera gđe Roberts bila je da u organizaciji i uz pomoć hrvatske strane (Muzejskoga dokumentacionog centra, Ministarstva kulture i prosvjete, Zavoda za zaštitu spomenika kulture i Hrvatskog nacionalnoga komiteta ICOM-a) tijekom tri tjedna obide muzeje i galerije u Hrvatskoj (napose na ratom pogođenim područjima), upozna se s prilikama i o tome izvijesti ICOM. Također, zatraženo je dopuštenje UN-a za odlazak na zaštićena (okupirana) područja radi obilaska muzeja, međutim to je bilo uskraćeno. Nakon obilaska 22 muzeja i galerije gđa Roberts je pripremila izvješće u kojemu navodi ratne štete na muzejima i njihovim zbirkama, ali i poteškoće i probleme s kojima su muzejsko-galerijske institucije u Hrvatskoj suočene u svojem radu. Kao problem najčešće se spominje osnovna zaštita zbirki i njihovo stanje.

Izvješće gđe Roberts uključeno je i u izvješće Komiteta za kulturu i obrazovanje Vijeća Europe o ratnim štetama na kulturnoj baštini u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Drugi dio ovoga dokumenta sadržava izvješće dr. Colina Kaisera, koji je boravio u Hrvatskoj u ožujku 1994. također u misiji utvrđivanja činjenica. Oba dokumenta činila su osnovu za raspravu na spomenutom zasjedanju Savjetodavnog odbora ICOM-a 13. lipnja u Parizu. Za uvod je predsjedajući Hrvatskoga nacionalnog komiteta ICOM-a, g. Damodar Frlan ukratko iznio osnovne probleme i posljedice agresije s kojima su suočeni muzejski stručnjaci i institucije u Hrvatskoj. Zahvalivši svima koji su do tada pokazali spremnost i volju da na neki način pomognu muzejima u Hrvatskoj, upućen je apel nazočnima da se kao stručnjaci uključe u organiziranje šire pomoći, te da u tom smislu senzibiliziraju stručnjake i institucije u svojim sredinama. U širem izlaganju mr. sci. Branka Šulc, ravnateljica Muzejskog dokumentacionog centra iz Zagreba, upozнала je nazočne (oko 120 predstavnika nacionalnih i međunarodnih komiteta ICOM-a) s pojedinostima agresije

na Hrvatsku i posljedicama uništavanja kulturne baštine, te konkretnim potrebama muzeja. Ovdje treba napomenuti da je Muzejski dokumentacioni centar tijekom rata u Hrvatskoj i poslije sustavno prikupljao podatke o štetama na muzejima i zbirkama, kao i o njihovoj kasnijoj sudbini. Ovi primjerno sistematizirani i pregledni podaci već sada se pokazuju kao dragocjeni, a vjerojatno će u budućnosti njihova vrijednost biti od još većeg značaja jer će, nadajmo se, predstavljati osnovu za utvrđivanje šteta i njihovu nadoknadu, te osnovu za traženje povrata otuđenih zbirki i predmeta.

Izvješće gđe Roberts je umnoženo i podijeljeno nazočnima, a o izvješću dr. Colina Kaisera govorio je g. Christopher Grayson, tajnik Parlamentarne komisije Vijeća Europe.

Predsjednik ICOM-a g. Saroj Ghose, generalna tajnica ICOM-a gđa Elisabeth des Portes i predsjednik Savjetodavnog odbora ICOM-a g. Jacques Perot podržali su u svojim višekratnim izlaganjima spomenuta izvješća te su nastojali potaknuti nazočne na konkretne prijedloge za pomoć hrvatskim muzejima.

Ovdje je potrebno spomenuti dvije važne stvari. Prvo, od svojega osnutka 1946. godine ICOM nikada ranije nije organizirao sličnu misiju utvrđivanja činjenica u ratom pogođenom području iako, mora se priznati, ratova je bio nemali broj. Drugo, potaknuti ovim primjerom više nazočnih, uglavnom iz zemalja ili regija u kojima bjesne sukobi, zatražilo je da ICOM na sličan način u budućnosti postupi i u drugim ratom ugroženim zemljama. Nadajmo se da će nesretan hrvatski primjer barem postati koristan kao obrazac za postupanje svjetske zajednice muzeja i stručnjaka u sličnim prilikama na drugim mjestima.

Rasprava o pomoći hrvatskim muzejima nastavljena je na odvojenim zasjedanjima nacionalnih i međunarodnih komiteta ICOM-a gdje su pojedini sudionici predložili neke konkretne akcije. Ne želeći spominjati sve predstavnike i njihove prijedloge jer za "fermentiranje" ideja potrebno je određeno vrijeme, izdvojili bismo izuzetnu i konkretnu spremnost za suradnju i pomoć predstavnika Nacionalnih komiteta ICOM-a SAD-a, Brazila, Grčke, Izraela, Argentine, Njemačke, te neke od prijedloga kao što su "bratimljenje" muzeja iz drugih zemalja s muzejima u Hrvatskoj radi zbližavanja i pomoći, ili prijedloge obiju komiteta da teme za Međunarodni dan muzeja za 1995. godinu budu solidarnost i odgovornost među muzejima. Iz navedenoga se može donekle shvatiti u kojoj mjeri je tema Hrvatske i njezinih muzeja vladala zasjedanjima, ali i susretima izvan službenog dijela. Dapače, baš na nekima od tih susreta naši predstavnici su bili u mogućnosti pobliže razgovarati s kolegama iz drugih zemalja o gornjim temama te dogovarati se o daljnjoj suradnji.

Na zasjedanju Izvršnog vijeća ICOM-a, koje je uslijedilo nakon završetka rada Savjetodavnog odbora, tema Hrvatske ponovno je bila na dnevnom redu. Najprije na zatvorenoj sjednici a potom na otvorenoj, "vlada" ICOM-a je prodiskutirala izvješća, njihove odjeke te konkretne prijedloge. Predsjednik ICOM-a, g. Saroj Ghose je izvijestio kako je odlučeno da se u ovom ali i u budućim slučajevima pruži moralna, tehnička i financijska pomoć. Osim osnivanja fonda za pomoć iz kojeg će se financirati akcije i oprema, zatraženo je da pojedini nacionalni komiteti ili muzeji šalju materijal i opremu, te da organiziraju misije i osmišljaju strategiju za pomoć. Pokrenut će se kampanja za prikupljanje novca, a članovima ICOM-a i muzejima u svijetu bit će putem stručnih glasila upućen apel za pomoć.

Držimo da za sada možemo biti zadovoljni s odjekom koji su pobudila izvješća i istupi naših predstavnika u ICOM-u, jer sudionici su postali svjesni tragičnih posljedica rata i potrebe da se organizira solidarna pomoć hrvatskim muzejima.

Naravno, konačna ocjena tek će uslijediti nakon konkretnih akcija koje bi trebale na različite načine pridonijeti poboljšavanju tehničkih prilika u pojedinim muzejima ali i suzbijanju osjećaja napuštenosti i rezignacije kod naših kolega u nekim muzejima izvan "metropole". Zajednička želja i nada trebala bi biti podizanje kvalitete rada i tehničkih uvjeta u muzejima, zadaća kojoj su i inače po prirodi svojega posla posvećeni Muzejski dokumentacioni centar i Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a.

Primljeno: 6. 7. 1994.

AID TO CROATIAN MUSEUMS - THE THEME OF THE 52. SESSION OF ADVISORY COMMITTEE AND OF THE 80. SESSION OF EXECUTIVE COMMITTEE OF ICOM

Damodar Frlan

President of Croatian National Committee of ICOM

Zagreb

The regular 52. Session of Executive Committee of ICOM convened from 13 - 15 June 1994., and the 80. Session of Executive Committee of ICOM convened from 16 - 17 June at the seat of ICOM in Paris. Alongside with the discussions on the themes concerning the activities of ICOM and its committees, a part of the session of 13 June was devoted to the presentation of the item on the agenda "Mission of ICOM to Ex - Yugoslavia".

For the readers ease of reference we shall give a brief outline of the events taking place prior to these sessions. After the well known war events and their terrible consequences to Croatian cultural heritage, in particular to the museums, in answer to the repeated requests from Croatia (Museum Documentation Center, the Ministry of Culture and Education, and Croatian National Committees of ICOM and UNESCO, International Council of Museums (ICOM), supported by Getty Conservation Institute (USA) assigned Ms. Barbara Roberts, museum professional and expert of SAD, for a mission in Croatia in September 1993. The mission was organized and supported on the Croatian side by Museum Documentation Centre, Ministry of Culture and Education, Institute for the Protection of Cultural Monuments and Croatian National Committee of ICOM. The purpose of Ms. Roberts was to visit museums and galleries in Croatia (first and foremost museums and galleries in the regions stricken by war), observe their situation and report to ICOM. A request was made to UN to permit access to the protected (occupied) regions, but permission was denied. After visiting 22 museums and galleries, Ms. Roberts reported on her findings on the war damages to museums and their collections, and also on the difficulties and problems museum and gallery institutions in Croatia encounter in the course of their activities. The primary protection of collections and their situation are most frequently the problems most frequently quoted. The report by Ms. Roberts was integrated into the report by the Committee for Culture and Education of the Council of Europe on war damage to cultural heritage of Croatia and Bosnia and Herzegovina. Second part of this document contains the report by Dr. Colin Kaiser, who visited Croatia in March 1994., also on a fact - finding mission. Both documents were presented for discussion at the above mentioned session of Executive Committee of ICOM on 13. June in Paris. The President of Croatian National Committee Mr. Damodar Frlan gave introduction outlining briefly the basic problems arising as consequences of the aggression Croatian museum professionals and institutions have to cope with. Expressing gratitude to everyone who demonstrated readiness and good will to give support to Croatian museums, he appealed to fellow members as to professionals to join the organization of wider

support and to rally this cause in their countries among professionals and institutions.

Ms. Branka Šulc, the Director of Museum Documentation Centre, of Zagreb, reported in her address to the present members (about 120 representatives of national and international committees of ICOM) on the details of the aggression and of its devastating consequences to Croatian cultural heritage, as well as on the actual needs of museums. It should be noted that Museum Documentation Centre has been systematically gathering information on war damages to museums and galleries throughout the war and after its cessation, continuously following up on their situation. These extraordinarily systematic and comprehensive data bases, valuable as they are now, will be even more valuable in the future, when they will hopefully serve as the bases for ascertaining damages and reparation, as well as the bases for the request for the return of the requisitioned collections and objects.

The report by Ms. Barbara Roberts was distributed to the members present, and Mr. Christopher Grayson, Secretary of Parliamentary Committee of Council of Europe, reported on the report by Mr. Colin Kaiser.

Mr. Saroj Ghose, President of ICOM, Ms. Elisabeth des Portes, Secretary General of ICOM, and Mr. Jacques Perot, President of Executive Committee of ICOM supported the above mentioned reports in their various speeches and encouraged the members of the session to contribute concrete proposals on the aid to Croatian museums.

Two important things have to be pointed out here. Firstly, since its establishment in 1946., ICOM had never organized a similar fact - finding mission to a war stricken country before, although it has to be admitted that a considerable number of wars did take place. Secondly, encouraged by this example, a number of members, mostly coming from the countries involved in martial conflicts, requested that ICOM should act in the same way in all other war stricken countries. Let us hope that the unfortunate Croatian example will at least become useful as a pattern for the course international museum community and professionals will follow in similar cases and in other countries.

The discussion on the support to Croatian museums continued at the separate sessions of National and International Committees of ICOM, and resulted in proposals by some members for concrete actions. Not wishing to enumerate all members and their proposals, as the ideas need some time to ferment, we would like to mention the remarkable and actual readiness for cooperation and support expressed by the representatives of National Committees of ICOM of USA, Brazil, Greece, Israel, Argentine, Germany, as well as the proposals such as "fraternizing" of individual museums from foreign countries with the museums in Croatia with the aim to develop close cooperation and support, or the proposal given by both Committees that the theme for the International Museum Day in 1995. should be solidarity and responsibility between museums. I hope that the quoted examples give the idea of how much the theme of Croatia and its museums dominated the sessions, as well as the unofficial meetings, when our representatives were able to discuss it in detail with the fellows from other countries and arrange further common actions.

At the session of the Executive Committee of ICOM, which followed upon the conclusion of the sessions of Advisory Committee, the subject of Croatia was on the agenda again. First at the closed, and later also at the opened session, "the government" of ICOM discussed reports, their echoes and concrete proposals. Mr. Saroj Ghose, President of ICOM, reported on the decision to give moral, technical and financial support in this as well as in other cases. Alongside with the

establishment of a foundation for financing actions and the purchase of technical equipment, the individual National Committees and museums should send equipment and material on their own, as well as organize missions and look for the new strategies of support. A fund raising campaign will be launched, and the members of ICOM and the international museum community will be informed of the appeal for support through professional publications.

We think we can be satisfied with the response to the reports and to our representatives' appeals to ICOM so far. The fellow members have become aware of the tragic consequences of war and of the necessity to organize common support to Croatian museums. The final evaluation will be of course possible after the accomplishment of concrete actions, which should contribute to the improvement of technical situation at individual museums in various ways, as well as remedy the feelings of isolation and resignation prevailing at some of our museums outside the capital. Our common wish and hope should be to improve on the quality of professional work and on technical conditions in museums, the very tasks to which Museum Documentation Centre and Croatian National Committee of ICOM devote all their efforts by the very nature of their capacity.

*Translated by:
Zdenka Ungar*